

МОДЕЛЬ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ТРЕНЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Володимир ЛЕВКІВ, Віктор ЗГОБА

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, Україна*

Постановка проблеми. Реформування в Україні сфери фізичної культури і спорту спрямовано на інтеграцію фізкультурно-спортивної діяльності українців у європейський простір. Адаптація професійної підготовки спортивних тренерів до європейських стандартів сприятиме мобільному навчанню майбутніх тренерів в українських та європейських закладах вищої освіти та розширенню ринку праці українських тренерів у країнах Європи. Важливим кроком для євроінтеграції спортивних тренерів є узгодження українських вимог до професійної підготовки і кваліфікації спортивних тренерів з європейськими стандартами тренерської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх двадцяти років у країнах Європи відбувалися масштабні заходи,

спрямовані на узгодження критеріїв оцінювання діяльності спортивних тренерів, за участі різних міжнародних організацій, серед яких Європейська мережа спортивної науки, освіта і працевлаштування (ENSSEE), Міжнародна рада тренерської освіти (ICCE), Європейська тренерська рада (ECC), Європейський олімпійський комітет (EOC), міжнародні спортивні федерації. У результаті аналізу змісту тренерської діяльності у різних видах спорту її було визнано як поширену серед населення кваліфіковану професію, що вимагає прояву у фахівців певного рівня компетентності і передбачає розвиток спортсменів до відповідного рівня. Зміст діяльності спортивного тренера та критерії оцінювання тренерської компетентності розкрито в таких документах: Європейській кваліфікаційній структурі (EQF), Європейська кредитна система для професійної освіти і підготовки (тренування) (ECVET), Міжнародній структурі спортивного тренерства (ISCF) [3, 4].

У міжнародній структурі спортивного тренерства (ISCF) визначено професійні рівні спортивного тренера на підставі вимог до тренерських посад (ролей) і конкретизації рівнів тренерської компетентності. Центральною вимогою до тренерської діяльності в усіх контекстах є залучення спортсменів до навчально-тренувальних занять і змагань, спрямованих на досягнення бажаних для спортсменів результатів [4].

Для визначення розмірів оплати праці тренерів затверджено чотири рівні тренерської діяльності: помічник тренера, тренер, старший тренер і головний тренер. Відповідно до десятирівневої Європейської кваліфікаційної структури (EQF), кваліфікованого спортсмена, який передає свій досвід початківцям, вважають фахівцем 1-го рівня, тренера, який здійснює професійну діяльність із початківцями на волонтерських засадах, – фахівцем 2-го рівня, помічника тренера – фахівцем 3-го рівня, тренера – фахівцем 4-го і 5-го рівнів, старшого тренера – фахівцем 6-го рівня і головного тренера – фахівцем 7-го рівня [4, 7].

Мета дослідження: обґрунтувати модель кваліфікаційної структури фахівців сфери фізичної культури і спорту, які здійснюють тренерську діяльність, ураховуючи вимоги європейських стандартів тренерської діяльності.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення, аналіз документальних матеріалів, спеціальної літератури, інформаційних джерел мережі «Інтернет».

Результати дослідження та їх обговорення. Вимоги до діяльності українських працівників сфери фізичної культури і спорту відображено у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників [1]. До проведення тренувального процесу спортсменів залучають таких фахівців: спортсмена-інструктора, спортсмена-інструктора національної збірної команди України, спортсмена-професіонала з виду спорту, інструктора з фізкультури, тренера-викладача з виду спорту (спортивної школи, секції і тощо), інструктора-методиста з фізичної культури та спорту, інструктора навчально-тренувального пункту, інструктора-методиста спортивної школи, інструктора-методиста тренажерного комплексу (залу), тренера з виду спорту (федерації, збірної чи клубної команди, спортивної школи і т. ін.) [1].

Аналіз вимог за розділами «Завдання та обов'язки», «Повинен знати», «Кваліфікаційні вимоги» дав змогу створити українську модель кваліфікаційної структури фахівців сфери фізичної культури і спорту, які здійснюють тренерську діяльність, з урахуванням вимог Міжнародної структури спортивного тренерства (ISCF) і Національної рамки кваліфікацій і кваліфікаційних характеристик професій працівників [2, 4].

На нашу думку, тренерами 1-го кваліфікаційного рівня можна вважати спортсменів, які беруть (брали) участь в офіційних змаганнях з виду спорту 1–5 рангів і здійснюють на волонтерських засадах навчальний процес початківців, спрямований на оволодіння ними основних елементів виду спорту, а тренерами 2-го кваліфікаційного рівня – тренерів 1-го рівня, які мають досвід роботи зі спортсменами не менше ніж один рік і здійснюють на волонтерських засадах навчальний процес початківців, спрямований на їх підготовку до змагань із виду спорту.

Працівників сфери фізичної культури і спорту, які зараховані до категорії «фахівці» та залучені до організації і проведення навчально-тренувального процесу спортсменів, доцільно вважати тренерами з виду спорту відповідно до 4-х рівнів європейських стандартів тренерської діяльності: помічник тренера, тренер,

старший тренер, головний тренер. Ураховуючи освітній та освітньо-кваліфікаційний рівні, стаж роботи, складності професійних завдань, посади фахівців сфери фізичної культури і спорту, які залучені до організації і проведення навчально-тренувального процесу спортсменів, доцільно розподілити відповідно до 3–7-го кваліфікаційних рівнів. Рівень професійної компетентності спортсмена-інструктора, спортсмена-інструктора національної збірної команди України, спортсмена-професіонала з виду спорту відповідає рівневі компетентності помічника тренера європейської кваліфікаційної структури і належить до третього тренерського рівня. Рівень професійної компетентності інструктора з фізкультури і тренера-викладача з виду спорту (спортивної школи, секції і т.ін.) відповідає рівневі компетентності тренера європейської кваліфікаційної структури і дорівнює четвертому тренерському рівневі. Рівень професійної компетентності старшого інструктора з фізкультури і тренера-викладача з виду спорту другої кваліфікаційної категорії відповідає рівневі компетентності тренера європейської кваліфікаційної структури, який працює зі спортсменами, що беруть участь у класифікаційних змаганнях із виду спорту, і належать до п'ятого тренерського рівня. Рівень професійної компетентності тренера-викладача з виду спорту першої кваліфікаційної категорії та інструктора-методиста з фізичної культури та спорту відповідає рівневі компетентності старшого тренера європейської кваліфікаційної структури і дорівнює шостому тренерському рівневі. Рівень професійної компетентності тренера-викладача з виду спорту вищої кваліфікаційної категорії та тренера з виду спорту (федерації, збірної чи клубної команди, спортивної школи і т. ін.) відповідає рівневі компетентності головного тренера європейської кваліфікаційної структури і належить до сьомого тренерського рівня.

Висновки:

1. Досвідчених спортсменів, які здійснюють на волонтерських засадах навчальний процес з початківцями, доцільно вважати тренерами з виду спорту першого і другого кваліфікаційних рівнів.
2. Працівників сфери фізичної культури і спорту, які зараховані до категорії «фахівці» та залучені до організації і проведення навчально-тренувального процесу спортсменів, доцільно

вважати тренерами з виду спорту і розподілити їх за чотирма тренерськими рівнями відповідно до 3–7-го кваліфікаційних рівнів з урахуванням освітнього чи освітньо-кваліфікаційного рівнів, стажу роботи, складності професійних завдань.

Список використаних джерел

1. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДКХП). Випуск 85 «Спортивна діяльність». Затверджено та введено в дію наказом Міністерства молоді та спорту України від 28.10.2016 № 4080. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4080728-16#Text>
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. [Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011>.
3. Duffy P. Sport Coaching and the European Qualifications Framework (EQF) – URL: [http://www.bloso-kics.be/Tewerkstelling/Gedeelde%20%20documenten/Compententies/101219 EU voorzitterschap Sportcoaching-EQF.pdf](http://www.bloso-kics.be/Tewerkstelling/Gedeelde%20%20documenten/Compententies/101219%20EU%20voorzitterschap%20Sportcoaching-EQF.pdf). (date of application: 10.05.2016).
4. International Sport Coaching Framework – version 1.2. – URL: http://www.icce.ws/_assets/files/iscf-1.2-10-7-15.pdf. (date of application: 10.05.2016).